

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Філологічні зошити. Літературознавство:

ЗБІРНИК СТУДЕНТСЬКИХ
НАУКОВИХ СТАТЕЙ

ВИПУСК III

Рівне – 2015

ББК 83
Ф 54
УДК 82

Філологічні зошити. Літературознавство: зб. студ. наук. ст. Вип. III / ред. кол. Б. М. Кир'янчук [та ін.]. – Рівне : РДГУ, 2015. – 115 с.

У збірнику вміщені студентські наукові розвідки, результати бакалаврських та магістерських досліджень з актуальних проблем українського літературознавства, теорії літератури, компаративістики та методики викладання української літератури. Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, студентами, вчителями-словесниками.

Рекомендовано до друку рішенням кафедри української літератури
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 2 від 3 березня 2015 р.)

Рецензент:

КРИЛОВЕЦЬ А.О., кандидат філологічних наук, доцент (Національний університет «Острозька академія»).

Редакційна колегія:

ЗАХАРЧУК І.В., доктор філологічних наук, доцент;

БЕСТЮК І.А., кандидат філологічних наук, доцент;

КИР'ЯНЧУК Б.М., кандидат філологічних наук, доцент (головний редактор);

КИРИЛЬЧУК О.М., кандидат філологічних наук, доцент;

КРУПКА М.А., кандидат філологічних наук, доцент;

ТХОРУК Р.Л., кандидат філологічних наук, доцент.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2015

ЗМІСТ

БЛИЗНЮК ЛЮДМИЛА

Міфологічний символізм числа в літературі
високого модернізму 1920-1930-х років..... 7

БРИЧКА КАТЕРИНА

Питання екзистенції людини в епоху війни (за творами
І. Багряного «Людина біжить над прірвою», «Огненне коло»)..... 13

ГІЛЬ ЛЮДМИЛА

Демонологічно-містичний аспект української химерної прози
(на матеріалі роману-балади Валерія Шевчука «Дім на горі»)..... 18

ГЛУЩУК АНДРІЙ

Художньо-стильові пошуки Богдана-Ігоря Антонича
у збірці «Привітання життя»..... 23

ДИМАН ЮЛІЯ

Експліцитна та імпліцитна версії міжтекстової взаємодії
(Микола Хвильовий та Михайло Коцюбинський)..... 29

КРАСНОЛЮБА КАТЕРИНА

Проекції «нової жінки» у повісті Ольги Кобилянської «Нюба»..... 34

ЛЯСКОВЕЦЬ ЮЛІЯ

«Місто» В. Підмогильного та «Степовий вовк» Г. Гессе:
українсько-німецькі текстові паралелі 1927 року 38

МИКИТЮК НАТАЛІЯ

Митець і влада (за романом-хронікою «Хрещатий яр» Докії Гуменної).. 42

ПАРФЕНІЮК ІРИНА

Жанрові особливості роману Людмили Коваленко «2245»..... 49

ПАХНІЮК КАТЕРИНА

Повість «Предание о Гаркуше» як просвітительський проект
у творчій спадщині Григорія Квітки-Основ'яненка..... 53

ПОСЛАВСЬКА ІНЕСА

Дискурс божевілля в романі «Перехресні стежки» Івана Франка..... 59

ПРОЦИШИНА ЛІЛІЯ

Творчість Валер'яна Поліщука в контексті естетичних самоокреслень
української літератури 20-х років ХХ століття 65

РЯБУШИЦЬ НАТАЛІЯ Готичний роман Миколи Гоголя: жанрові модифікації.....	72
САЙКО ОЛЕНА Життєві стратегії протидії терору у романі Івана Багряного «Тигролови».....	76
САХНЕВИЧ ТЕТЯНА Між любов'ю та смертю: дилема героїв повісті Ольги Кобилянської «Земля»	81
СКОРОХОД (КУТІНОВА) МАРІЯ Іван Гонта як літературний персонаж Антона Нивинського.....	87
СОЗОНІК МАРІЯ Культурологічний матеріал у позакласному вивченні роману Юрія Косача «День гніву».....	93
ФЕДОРИШИНА ЛІЛІЯ Лірика Ліни Костенко і Белли Ахмадуліної (порівняльно-типологічний аналіз).....	98
ЧУБИК ВІТА Концепція жіночих персонажів у романі Володимира Лиса «Соло для Соломії».....	103
ШЕВЧУК ВІКТОРІЯ Міф про Ніобу в модерній та постмодерній версіях (повість «Ніоба» (1905) Ольги Кобилянської та роман «Діти Ніоби» (1996) Софії Майданської).....	107
ЯРОШ ТЕТЯНА Синтез мистецтв у творчості Михайла Коцюбинського (на основі етюдів «Цвіт яблуні»).....	112

CONTENTS

BLYZNIUK LIUDMYLA Mythopoetical Symbols Of Numbers In Literature Of High Modernism 1920-1930-th	7
BRYCHKA KATHERINE Problem with Existence of Man in War (on materials of novels <i>Lyudyna Bizhyt nad Prirvoyu (Man is Running along Abyss)</i> and <i>Ohnenne Kolo (Fire Ring)</i> by Ivan Bahrianyi).....	13
HYLL LIUDMYLA Mystical and Demonical aspect in the Ukrainian Magic Prose (on materials of novel <i>Dim na Hori (House on the Hill)</i> by Valeryi Schevchuk)...	18
HLUSCHUK ANDREW Art-style progressing in the Book <i>Pryvitannya Zhyttya</i> (<i>Welcome to Life</i>) by Bohdan Ihor Antonych.....	23
DYMAN YULIA Explicit and Implicit Version of Intertextual Relations (Myhajlo Kotcubinskiy and Mykola Khvyloviy).....	29
KRASNOLIUBA KATHERINE Projections of New Female Figure in Long Story <i>Niobe</i> by Olga Kobylanska.....	34
LYASKOVETS YULIA <i>Misro (City)</i> V.Pidmohylnoho and <i>Stepovyj Vovk (Steppenwolf)</i> H.Hesse: Ukrainian-German Text Parallels of 1927 Year.....	38
MYKHITYUK NATALIA Artist and Power (on the Text of Novel-chronicle <i>Khreshchatyi Yar (Groyn Ravine)</i> by Dokija Humenna).....	42
PARFENIUK IRYNA Genre Features of Utopia 2245 by Lyudmila Kovalenko.....	49
PAKHNIUK KATHERINE Story <i>A Legend about Harkusha</i> as Project of Enlighten Period in Creative Heritage of Hryhorii Kvitka-Osnovyanenko.....	53
POSLAVSKA INESA The Discourse of Madness in the Novel <i>Perekhresni Stezky (The Cross Paths)</i> by Ivan Franko.....	59

PROTSYSHYNA LILIJA Creative Works by Valerian Polischuk in Context of Aesthetic Identifications in the Ukrainian Literature in 20-th Years of XX Century.....	65
RYABUSCHYTS NATALIJA Gothic Novel by Nikolai Gogol: genre modifications.....	72
SAIKO OLENA Life Strategies in Counteract to Terror in the Novel <i>Tyholowy (Tiger Trappers)</i> by I. Bahrianyi.....	76
SAHNEVYCH TATIANA To Choose Love or Death: Dilemma to Heroes in the Novel <i>Zemlya (Land)</i> by Olga Kobylanska.....	81
SKOROHOD (KUTINOWA) MARIYA Ivan Gonta as a Literary Character by Antyn Nyvynskyi.....	87
SOZONIK MARIA Culturological Materials in Extra-curricular Study of the Novel <i>Den Hniwu (Dies Irae)</i> by Yuriy Khosach.....	93
FEDORYSHYNA LILIJA Lina Kostenko's and Bella Akhmadulina's Lyrics (Comparative-Typological Comparison).....	98
CHUBYK VITA The Concept of Female Characters in the Novel of <i>Solo dlja Solomiji (Solo for Solomia)</i> by Volodymyr Lys.....	103
SHEVCHUK VICTORIA The Myth of Niobe in MODern and Postmodern Versions (Olha Kobylanska's Novel <i>Nioba (Niobe)</i> (1905) and Sofiia Maidanska's novel <i>Dity Nioby (Niobe's children)</i> (1996)).....	107
YAROSH TATIANA Synthesis of Arts in Writing of Mykhailo Kotsyubynskyi (based on etude <i>Tsvit yabluni (Apple Blossom)</i>).....	112

Лілія Процишина

Науковий керівник – доктор філ. наук Захарчук І. В.

ТВОРЧИСТЬ ВАЛЕР'ЯНА ПОЛІЩУКА В КОНТЕКСТІ ЕСТЕТИЧНИХ САМООКРЕСЛЕНЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ 20-Х РОКІВ ХХ СТ.

У статті проаналізовані особливості сучасного стану досліджень українського літературного авангарду, стильові тенденції творчості поета та особливості використання прийомів конструктивізму у ліриці В. Поліщука.

Ключові слова: модернізм, авангардизм, футуризм, конструктивізм.

In the article the author analyzed contemporary studies on the Ukrainian literary avant-garde and stylistic tendencies in poetry and peculiarities of using the methods of constructivism in lyrics by V. Polischuk.

Key words: modernism, avant-garde, futurism, constructivism.

На сучасному етапі зростає увага до особливо плідного в українській літературі періоду 1920-х років. У монографіях А. Білої [1], В. Моренця [7], О. Ільницького [4] у контексті доби згадано або почасти проаналізовано творчість Валер'яна Поліщука.

Письменник Валер'ян Поліщук, народився у селі Більче, на Рівненщині, був активним учасником літературного життя. Його трагічна доля вписана у страшний мартиролог покоління «розстріляного відродження».

Актуальність дослідження полягає у необхідності зрозуміти своєрідну концепцію розвитку нової літератури, яку активно пропагував і творив Валер'ян Поліщук.

Мета роботи – дослідити творчість Валер'яна Поліщука у контексті авангардного руху 1920-х років. Означена мета передбачає реалізацію таких завдань: розглянути феномен творчої особистості В. Поліщука; прокоментувати естетичні засади письменника; дослідити стан і перспективи сучасних досліджень естетики українського літературного авангарду 1920-х років; проаналізувати конструктивістські ідеї та прийоми, які реалізуються у творчості Валер'яна Поліщука.

Отож, спробуємо простежити, у який складний час довелося жити митцю.

На межі ХІХ-ХХ ст. літературне життя стає особливо динамічним, загострилася боротьба творчих ідей та поглядів. Виникають нові напрями та течії, які прийнято називати модерністськими. У літературознавчому словнику-довіднику за редакцією Р. Гром'яка, Ю. Коваліва та В. Теремка подано таке тлумачення терміну: «модернізм (франц. *moderne* – сучасний, найновіший) – загальна назва літературно-мистецьких тенденцій неміметичного гатунку на межі ХІХ-ХХ ст., що виникли як заперечення ілюзійно-натуралістичної практики в художній царині, обґрунтованої філософією позитивізму» [6, 457]. У цьому ж виданні зазначено, що

модернізм відмінний від свого відгалуження – авангардизму. «Авангардизм (франц. *avant-gardisme* – передовий загін) – термін на означення так званих лівих течій у мистецтві. /.../ [скорочення наше – Л. П.]», його слід розглядати як одне з помітних відгалужень модернізму, яке перейняло деякі його «формальні ознаки, відкинувши філософську (духотворчу) основу, орієнтуючись на деструктивну «мінус-культуру» [5, 8-9]. Критеріями для розрізнення авангардної та модерністської поетики у більшості наукових досліджень постає радикальне заперечення попередньої традиції. В. Турчин у дослідженні «По лабіринтам авангарда» зазначає: «Модернізм – дещо, яке прагне бути «сучасним» і цю сучасність втілює; авангард – щось ультрасучасне, революційне, яке створює проекти майбутнього культури і в світлі цього завдання заперечує не тільки все традиційне, але й «загальну вагу» наявної культури» [11, 44]. Ґрунтовним дослідженням українського авангардизму є монографія Володимира Моренця «Національні шляхи поетичного модерну першої половини ХХ ст. : Україна і Польща», де при зіставленні двох літературних традицій критик простежує розвиток модернізму й авангарду з усіма їх відгалуженнями. Автор стверджує, що «коли йдеться про модернізм, то він ніколи не висловлює отого універсального й історичного почуття заперечення, так характерного для авангарду» [7, 140]. В. Моренець, посилаючись на А. Ейштайнзона пише, що авангард «звернений у бік майбутнього, і якщо він поглинається сучасністю, то втрачає приписаний йому характер, стаючи частиною модернізму». А це тлумачиться як «прямий шлях до тотальної «войовничої залежності» авангарду від минулого, яке щомиті підточує майбутнє на до незримості тонкому лезі сучасності» [Цит. за 7, 146-147]. Отже, авангардисти суперечать самі собі, адже з кожною хвилиною і вони стають минулим. Новий напрям швидко охопив усі сфери життя. Специфіка такого мистецтва полягала в тому, що сама «невисловимість мусить бути висловлена», а не збережена в мовчанні [7, 150]. Літературознавець підсумовує, що «в плані еволюції кожний окремо взятий вагомий прояв авангарду сам собою перспективи не має, бо він цілком і повністю «придатний» сучасності як фактор її розчищення від «шлаків» літпроцесу» [7, 154]. Це своєрідний перехідний етап, який спонукає старе суспільство до кардинальних змін – оживитися, відкинути застарілі теми та образи.

Своєрідну «реабілітацію» вітчизняної авангардної літератури здійснила Анна Біла. Новаторство її досліджень полягає у способі відстежити типологічні та індивідуальні риси українського літературного авангардизму протягом ХХ ст.. Так у публікації «Український літературний авангард. (Ч. 1. Дискурс 1920 – 30-х рр.)» [2] дослідниця виокремлює три етапи розвитку авангардизму: літературний авангард 1920-30-х років; розгортання авангардного дискурсу в еміграційній літературі 1960-х років; третя хвиля авангарду: 80-90-і рр. ХХ ст. У монографії «Український літературний авангард» [1, 4] А. Біла аналізує передумови появи авангардистських течій. Простеживши поетапну еволюцію явища, вона описує формування базових дискурсів на поч. ХХ ст. Так виокремлено

основні дискурси: «ніцшеанський» (виявляв себе у концепції «Ніщо не є істинним, усе є дозволеним»), що став культурологічною основою модерністського; «фрейдистський», який «зняв табу з актуальної для ХХ ст. теми сексуального, драматизувавши сферу «приватного життя» представника середніх класів», і відповідно він же заклав основи радикального авангардного руху [1, 14]. А. Біла стверджує, що «для авангарду характерними є психологічна атмосфера бунту, орієнтація на майбутнє, прагнення позбутися традицій, зміна комунікативної функції мистецтва, радикальний експеримент з формою» [1, 25], зауваживши, що причиною модерністського посилення був «відчай», натомість авангардного – «надія» [1, 24].

У межах авангарду А. Біла, В. Моренець аналізують стильові напрями експресіонізму, футуризму, імажинізму, сюрреалізму та конструктивізму. Розрізнення між деякими з них не чіткі. Олег Ільницький у монографії «Український футуризм (1914-1930)» окреслив головні ознаки футуризму як «нової культури». Дослідник стверджує, що основним принципом футуризму є відмова від «народництва» й «провінціалізму», у визнанні Європи «як першочергової культурної моделі». Також автор зауважив, що ця течія не була органічна в українській літературі, адже «селянська Україна» не є ідеальним середовищем для розвитку руху, який базується на урбанізації [4, 12-13]. Варто зауважити, що В. Поліщук на початку творчої кар'єри ототожнює себе з футуристами. В автобіографії згадує: «Одібрали з рук с.-самостійника Ю. Липи /.../ журнал «Нову думку», на чолі якого поставили мене, як головного редактора. Тут я, крім нападу на Огієнка і на політику професорів, під псевдонімом «Футурбільш» (футурист-більшовик) друкував і свої літературні праці під прізвисьмом і псевдонімом В. Сонцесвіт, якого і зберігаю досі» [Цит. за 9, 24]. З 1921 р. у молодого поета з'являється інтерес до «динамізму», ще не пов'язаного з конструктивізмом: в альманасі «Вир революції» він публікує статтю «Динамізм у сучасній українській поезії». Вже у Харкові 1925 року В. Поліщук остаточно відмежовується від футуризму і створює групу «Авангард», яка декларує «конструктивний динамізм» або «спіралізм», розуміючи під цим мистецтво модерної техніки й цивілізації. У статті «Динамізм у сучасній літературі» письменник зрікається попередніх переконань: «Футуристи стали на хибний шлях і зійшли, як-то кажуть, на пси, поставивши собі за мету перш за все: дратувати буржуазне суспільство і тим ворухити його. Почали давати ляпаси громадському смакові, а сам рух, експресію і силу, які вони відкрили, частенько лишень бездарно фотографували» [9, 231]. Натомість сучасник В. Поліщука А. Шамрай у словничку історико-літературної термінології поспішає дати визначення конструктивізму, послуговуючись маніфестами засновника авангардного напрямку: «Від латинського слова *construere*-будувати /.../ Конструктивісти ставлять за своє завдання ув'язати мистецтво з виробництвом: воно повинно витворювати такі ж корисні речі, як хімія чи механіка /.../ [скорочення наше – Л.П.]. Зрештою у стилістичному відношенні конструктивісти ідуть за футуристами» [12, 215].

В. Поліщук декларує власне бачення розвитку нової поезії, котре іменує конструктивізмом. Письменник сформулював основні положення концепції «пролетарського конструктивного динамізму-спіралізму»: «Оформлення психіки людини через мистецтво є не менш важливий момент у загальному плані оформлення мистецтвами всього життя /.../ [скорочення наше – Л.П.], динаміка футуристів хаотична, то наша повинна бути інженерсько-логічна й доцільна. Конструктивний динамізм не тільки оформлює життя – він є само життя». Коли формалісти й інші «назадники» хочуть зупинити закономірний і динамічний рух історії, то вони, на думку В. Поліщука в мистецтві роблять «одрізок із певної епохи й консервують на місці, – а життя протягнулося довгою килиминою повз них» [9, 215]. Гучно декларуючи ідеї новоствореного напрямку і прагнучи відмежуватись від попередньої літературної традиції, В. Поліщук у «Прокламації «Авангарду» різко засудив неокласиків, порівнявши їх із «поетичними жабами», що «з задоволенням кумкають, сидячи в багні хуторянщини», а форма їхньої поезії це ніщо інше як «замацаний сонет, октава, що бруди ідеалізує, покірний ямб, а загалом одноманітний ритм і настрій, як одноманітна й повільна та назадницька твань, з якої неокласики кумкають» [9, 218].

В. Поліщук проголошує, що життя, і мистецькі форми суть процеси безперервні й неподільні. М. Терещенко висловив думку, що «динамічний твір може бути навіть тоді, коли окремі деталі його не будуть по формі динамічні, аби провідна ідея була з повстанчою силою, щоб щось руйнувала або будувала, і твір буде динамічним» [Цит. за 9, 235]. Адже динаміка у словесному мистецтві відтворюється не тільки відповідними образами, ритмами, звуками, сюжетами, а головне ідеями, що рухають твір. Динамізм у поезії може бути: технічний, динамізм образів та ідеї. В. Поліщук вважав, що «зміст, ідея, навіть тенденція – ось що основа всякого твору, задля чого його утворюють» [9, 245]. Динамічне начало життя має втілювати і пролетарська поезія як змістом, так і формою. Через поезію, на думку В. Поліщука, потрібно організувати психіку людства так, щоб «воно, володіючи машинами, почувало й дивилося «на світ, як на покірну глину для ліпки чимраз досконаліших життєвих форм» [9, 215]. Конструктивний динамізм передбачає закономірний і відповідний зв'язок усіх складових частин твору і всіх моментів життя. В. Поліщук заявляв: «Ми вимагаємо від оповідання чи поезії конструктивності, тому нічого зайвого: “Коли вказано на початку оповідання гвіздок в стіні, то в кінці на ньому мусить герой повіситись”» [9, 217]. Пояснюючи термін «спіралізм», теоретик конструктивізму відштовхується від математичного поняття – спіраль: «/.../ цикли – кола ритмічні, прийшовши начебто на старе місце, рухом часу відносяться вже на вище в часові місце /.../ [скорочення наше – Л.П.]. Життя – не повторення, а вічний поступ» [Цит. за: 3, 39, 41].

Письменник пропонує власну візію життєвого «поток», поставивши у центр своїх пошуків тему фізичного буття. «Непоетичний» матеріал є матеріал сучасної поезії. Конструктивний синтез усіх форм словесного й літературного вияву від «крамничного рахунку, газети, радіограми – до

любовного стану і філософського мережива – це все велика поезія нашого часу» – заявляв В. Поліщук [9, 213].

Особливості розвитку конструктивізму детально розглядає критик В. Моренець, зіставляючи контекст польської та української літератур. Для представників цього авангардного напрямку поезія мала завжди справляти враження «новонародженої», так нібито до неї не існувало ніякої поезії взагалі [7, 181]. Їх не цікавило питання «навіщо» пишуть – конструктивісти цілком зосереджували свою увагу на тому, «як» вони це роблять, тобто на синтактиці творів [7, 181]. Швидкий темп індустріалізації в зв'язку з великими технічними відкриттями і особливо яскрава зміна темпу міського життя, його побуту, зміна внутрішнього ритму того побуту, не так залежного вже од «метеорологічних умов (електрика, газ, безперервна праця на великих фабриках)», зовні начебто хаотична та анархічна робота і рух — все це викликало, в поезії відповідний вияв, як у змісті, так і у формі [10, 85]. Тому конструктивісти вважали, що верлібр – це основна актуальна, прогресивна та перспективна художня форма, що відповідає «життю», «революції», «індустріалізму» [3, 35] і, зрештою, інтересам пролетаріату.

На думку В. Моренця, явище конструктивізму є загальноєвропейською тенденцією. У польській літературі воно представлене надзвичайно самобутньо поетичною практикою «Краківського Авангарду». Вірш «Бунт матерії» Валер'яна Поліщука переконливо демонструє конструктивістський прийом образного «розквітання твору», що нерозривно поєднаний із другим засадничим принципом поезики «Краківського Авангарду» і загалом європейського конструктивізму, а саме «еквівалентизацією почуттів» [7, 198]. Однак, індивідуально психологічні особливості В.Поліщука скорегували характер української версії конструктивізму, надавши їй «більш людських, у своїх «сублімованих» версіях, рис, віддавши данину і раціоналістичному, й інтуїтивному пізнанню світу природи й машини» [7, 238].

Головним літературним тропом конструктивісти обрали метафору, тому «розквітаюча» синтаксична організація і образно-метафоричне параметрування ліричних емоцій стали в центрі поезії конструктивістів» [7, 192]. Поезія має захоплювати самою тільки формою. Водночас зростає вага й участь «інтелектуального начала, що опосередковує собою всю кипучу сферу емоційного життя особистості» [7, 194]. Конструктивісти вважали: «Вірш, який можна легко зрозуміти з першого читання, банальний і нічим не відрізняється від пісеньки з нічного клубу. Вони повстали проти магічної краси повторюваних ритмів» [7, 182]. Одна з ідей представників цього авангардного напрямку зводиться до того, що автор має приховувати зворушення у вірші («поет повинен соромитися почуттів»): не описувати послідовність емоцій, а навіювати, підказувати, маскувати їх в образі-загадці. Цей засадничий принцип конструктивізму описує В. Моренець: «Себто кажемо Х, маємо на увазі Y. Одне говоримо, друге передаємо адресатові» [7, 199]. Це знаний прийом іномовленням, або перифраз. На українському ґрунті у 1920 – 1930 роках не дістав розвитку. На

думку критика, «надзвичайно особистісною (в площині еротики й гіперособистісною) лишається лірика Валер'яна Поліщука кінця 1920-х, теоретично підбудована концепцією «матеріалістичної мови» і «динамічного конструктивізму» («Не байдужі мені»)» [7, 201].

Конструктивісти захоплювалися технічним прогресом, але міська «технократична» цивілізація не стає для українських поетів даної доби «землею обітованою», де панувало селянське середовище [7, 187]. Здобутки наукового прогресу оспівав В. Поліщук у таких творах: «Аеропісня», «Динамо», «Аеролірика», «Туман на залізниці», «Асканія-нова», «Радіо», «Нічний корабель». Модерністський «поет-месія» перетворюється на «робітника слова», бо він сам «твердим словом працює» [7, 185]. Конструктивізм виявиться надзвичайно придатним для нової суспільної ідеології, соціалістичний реалізм ліг в основу філософії творчості [7, 187]. Проте світоглядні амбіції умовно «чистого» конструктивізму виявляються неприйнятними для доби, що спричинило відповідні стилістичні мутації та самообмеження під тиском панівного світогляду [7, 215]. Так з'явилися твори «Смерть Леніна» та поема «Ленін». У доробку поета також знаходимо твори, в яких він щиро оспіває події 1905 року: «В революцію», «Революційний поет», «Революційна сила», «Дума про Бармашиху», роман у віршах «Ярина Курнатовська», та водночас і такі, що віддзеркалюють розчарування митця – «Моя пісня».

Мистецька позиція В. Поліщука досить неоднозначна. Впродовж усього творчого шляху автор перебуває у пошуку власного бачення поезії, в оригінальних формах її вираження, хоча «поряд із щирими, по-справжньому революційними і новаторськими творами часом натрапляємо на поетичне штукатурство, поверховість, ідейно плутану декларативність» [1, 5]. А. Біла опонує позиції В. Моренця, пропонуючи шукати архітектурні еквіваленти концепції спіралізму В. Поліщука, а не власне літературні, як це робить сучасний дослідник.

Як поет і особистість В. Поліщук не однозначний. Н. Моренець у статті «Один з «розстріляного відродження» зазначила: «З одного боку, він закликає «одьгетькувати якомога рішучіш «селосовані» традиції до теперішньої української культури», з другого – декларує свій зв'язок із традиціями Франка і Шевченка, Лесі Українки і Коцюбинського, захоплюється Тютчевим і Верхарном, «відчуває повну силу майстерності» Толстого і Бальзака» [8, 86], пише поеми «Франко у труні», «Григорій Сковорода» чи використовує епіграфи до віршів із творів Г. Сковороди («Весняний мотив»), Л. Глібова («Передосіння елегія»).

У підсумку варто зауважити, що творчі пошуки Валер'яна Поліщука яскраво презентують інтелектуально-мистецьку атмосферу 1920-х років.

Прикметами цього часу стали: експеримент, динаміка і відкриття нових граней мистецького самовираження. Всі ці ознаки притаманні творчості Валер'яна Поліщука.

Джерела:

1. Біла А. Український літературний авангард : пошуки, стильові напрямки. Монографія / А. Біла ; видання друге, доповнене і перероблене. – К. : Смолоскип, 2006. – 464 с.
2. Біла А. Український літературний авангард. (Ч. 1. Дискурс 1920 – 30-х рр.) / Автор-упорядник Г. Давидова-Біла ; навчально-методичне видання [Компендіум і методичні вказівки до спецкурсу]. – Донецьк : ДНУ, 2001. – 32 с.
3. Вдовиченко Г. Концепція «Пролетарського конструктивного динамізму-спіралізму» В. Поліщука і її критика в українській літературній дискусії 1920-х років / Г. Вдовиченко // Гуманітарні студії: збірник наукових праць. – Вип. 3. – К. : Київський університет, 2008. – С. 32 – 49.
4. Ільницький О. Український футуризм (1914–1930) / О. Ільницький ; переклала з англійської Р. Тхорук. – Львів : Літопис, 2003. – 456 с.
5. Літературознавство / Упор.; відп. ред. В. Атофійчук. – Чернівці : Рута, 2003. – Кн. 2. – 359 с.
6. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Гром'яка, Ю. Коваліва, В. Теремка. – К. : ВІЦ «Академія», 2006. – 752 с.
7. Моренець В. Національні шляхи поетичного модерну першої половини ХХ ст. : Україна і Польща / В. Моренець. – К. : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. – 327 с.
8. Моренець Н. Один з «розтріяного відродження» / Н. Моренець // Пам'ять століть. – 1998. – №34 – С. 82-86.
9. Поліщук В. Вибрані твори / В. Поліщук; упор. О. Омельчук. – К. : Смолоскип, 2014 . – 680 с.
10. Поліщук В. Літературний авангард [Електронне джерело]/ В. Поліщук. – Х. : Державне видавництво України №1, ім. Г. Петровського, 1926. – Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/1118612/>.
11. Турчин В. Горизонты европейского авангарда / В. Турчин // По лабиринтам авангарда. – М. : Изд-во МГУ, 1993. – С. 44-76.
12. Шамрай А. Доба революції / Українська література: стислий огляд / А.Шамрай ; вид.2, випр. – Харків, 1928 / Фотопередрук з післяслова О. Горбача. – Мюнхен, 1989. – С. 181-184.